

V druhé polovině 15. a na počátku 16. století probíhal v Čechách ostrý boj mezi třídou feudálů — šlechtou vyšší a nižší a městským stavem — měšťany královských měst. Zprvu šlo o boj hospodářský, neboť šlechta se věnovala podnikání v nových hospodářských odvětvích, dříve obhospodařovaných téměř výlučně městy. Šlechtické hospodářství se převráťelo z naturálního v peněžní a přecházelo k výrobě zboží, k výrobě pro trh. Konkurenční boj přerostl záhy v boj politický, který významně ovlivnil vývoj českého státu a práva na přelomu 15. a 16. století. Jádrem politických požadavků měst bylo především právo rozhodujícího hlasu na zemském sněmu, které jim šlechta upřela v prvním zákoníku zemského práva — Zemských zřízení z r. 1500, dále otázky soudní příslušnosti šlechticů a měšťanů, vymezení rozsahu věcné příslušnosti šlechtických soudů a některé další otázky spojené s podáváním svědectví na soudech. Některé tyto požadavky byly uspokojeny již před uzavřením Svatováclavské smlouvy (v r. 1508 právo měst na třetí hlas), ale většina sporných otázek byla vyřešena až v r. 1517, kdy celý spor byl formálně ukončen uzavřením zvláštní dohody — smlouvy — mezi stavy. Rozhodujícím motivem, který přinutil obě soupeřící strany k jednání o smír, bylo hrozící nebezpečí selského povstání, jehož se obávala nejen šlechta, ale i města. Již předloha Svatováclavské smlouvy (sněmovní usnesení z r. 1515), vznikla přímo pod vlivem velkého protifeudálního hnutí v Uhrách, vedeného Jiřím Dóžou. Podobně i Svatováclavská smlouva vznikla pod hrozbou selského povstání, které vypuklo na Křivoklátsku a mělo ohlas v dalších selských nepokojích v Čechách.

Svatováclavská smlouva byla uzavřena na zemském sněmu dne 2. října 1517. Její text se zachoval jako výtisk sněmovního usnesení pod názvem: „Smlůva vssech trzí Stavuo Svatováclavského sněmu ve dsky vložená — Létħa Božího etc. Sedmnáctého.“ Smlouva sama obsahuje 51 nečíslovaných ustanovení — článků. Její původní znění se významně liší od všech dalších redakcí, které byly od r. 1530 připojovány k novým vydáním zemských zřízení. Již nikdy se neobjevuje v dalších redakcích článek 30 (o ručnicích), články 34—51 (o dani). Článek o ručnicích byl později v roce 1523 nahrazen „Zřizentm

o ručnicích“, které bylo připojeno v roce 1530 jako dodatek Zemských zřízení. V „Zřízení o ručnicích“ se původní strohý článek rozrostl na čtrnáct podrobných ustanovení. Články o dani pak zmizely v dalších redakcích docela. Upravovaly totiž otázku tak speciální a časově omezenou, že po jejím vyřešení bylo zbytečné text o daních dále ponechávat. Jinak se ovšem původní text podstatně neměnil. První nová redakce Svatováclavské smlouvy v roce 1530 měla 31 článků, které souhlasí doslovně (až na několik nevýznamných stylistických upřesnění) s textem z r. 1517.

Svatováclavská smlouva byla bez souhlasu krále Ludvíka vložena do zemských desk a stala se zákonem, jehož hlavní význam spočíval v úpravě řízení před soudy šlechtickými a městskými a jenž z větší části platil až do r. 1782, kdy vešel v účinnost Všeobecný soudní řád.

Svatováclavská smlouva má všechny rysy třídního kompromisu. Města redukovala své hospodářské požadavky a vyklidila tak šlechtě i po formální stránce pozice fakticky již dříve ztracené. Základem kompromisu se stalo prohlášení měst, že se podřídí právnímu řádu a uznávají Vladislavské zřízení za obecně platný zákoník zemského práva. Cestu k tomuto kompromisu musely však vyšší slavy uvolnit přiznáním třetího hlasu na sněmích městům a uznáním obecné pravomoci městských soudů nad měšťany (s určitými výjimkami) a v některých případech i nad šlechtou. I když jinak Svatováclavská smlouva přinesla dočasné a částečné posílení politické moci měst, nelze ji hodnotit jako vítězství městské politiky.

Pro svůj kompromisní charakter neodstranila rozpory mezi městy a šlechtou. V pozdějším vývoji města zabředávala stále více do politické izolace, která je vedla v době protihabsburského povstání v r. 1547 k porážce.

Z literatury:

- F. PALACKÝ: Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě, d. V., část 2, str. 330, Praha 1865.
R. RIEGER: Drobné spisy I., str. 375, 427.
K. JIČÍNSKÝ: Vývin českého právníctví, str. 143.
J. ČELAKOVSKÝ: Povšechné dějiny právní, str. 19.
J. KALOUSEK: České státní právo, str. 325.
K. KADLEC: Dějiny veřejného práva, str. 177.
S. G. PUŠKARĚV: Městský stav a městské zřízení v Čechách v XIV. a XV. století, Praha 1932, str. 30 a 40.
V. VANĚČEK: Krátké dějiny a práva v ČSR, Praha 1955, str. 126.
K. MALÝ: Svatováclavská smlouva, třídní kompromis mezi šlechtou a městy, Univ. Carolina, Phil. hist. 1., No 2, pag. 195—222.

SMLÚVA

všech tří stavuo Svatováclavského sněmu ve dsky
vložená léta božího sedmnáctého.

Rithmus ad lectorem

Ktož miluješ řád, pokoj, lásku, svornost, dobrému jsi rád,
obmýšleš spravedlnost, sem rychle přístup, to dobré sobě kup,
v tom nebýváj skup.

Ve jméno svaté a nerozdílné Trojice, Amen. Léta od narození Syna božího tisícého pětistého sedmnáctého, na sněmu obecném, kterýž jest držán na hradě Pražském při

času sv. Václava, stav panský a rytieřský královstvie Českého s jedné, a Pražané i všecerken stav městský téhož královstvie Českého s strany druhé, o ty o všecy ruoznice a nesnáze i o všeliká záští, kteréž sú obápolně mezi týmiž stavy, což se ku právóm zemským stávanie dotýče, od dávních časuov až do chvíle této, k nemalému zastínění napřed krále JMti, tohoto královstvie, i všeho obecného dobrého, stály a trvaly, z daru Boha všemohúcího přátelským jednáním a s celau i dokonalau k sobě obojích stran duověrností sami mezi sebú, jakožto jeden jazyk český, tíž stavové všichni tři svrchu jmenovaného královstvie Českého smluvili sú se a srovnali, jakž tuto dskami zemskýmí zapsáno a stvrzeno stojí. A takto vuobec nalezli za právo:

Item: Osoba městská osedlá neb obyvatel městský, i jiný každý člověk panského aneb rytieřského stavu, kterýž duom v městě pod právem městským a pod šos má s těmito věcmi ku právu a saudu městskému a pod šos slušejí, tak jakož se tuto podpisuje, a před právem městským vinění i súzení býti mají:

Item: Z domu v městě, kterýž svobodný není.

Item: Což v tom má v městě jakéhož koli statku movitého, ješto pod šos přísluší.

Item: O dluhy všecy, krom listovních dluhuov, kteříž by listové s pokutami ležení a rukojměmi byli, aneb pod pečetmi neb pečeti na svědomie, kteříž moc listu hlavního mají a v sobě zavírají.

Item: O smlúvy, když by měštěnin s měštěninem činiti měl, ti se hlédati mohú právem svým, což by se zemských věcí nedotýkalo, než toliko samých šosovních; neb jich panská a rytieřský stavové v to nepotahují. Než což by s panskými neb rytieřskými osobami aneb s lidmi jejich smlúvali, ješto by se zemských věcí a nešosovních dotýkalo, ta věc zuostaň při zemském právě jako i prvě. Pakli by se kto mimo práva zemská věc jiného dobrovolně podvolil, ten bude povinen podlé svého podvolenie tak se zachovati. Než jest-li že by měštěnin s pánem neb rytieřským člověkem aneb s lidmi jejich jakú smlúvu udělal, buď o obilé aneb o trávy na lukách, na jeden rok aneb jakž by smlúva byla, zvlášť s sedlákem s volí pána jeho, jest-li že by ten měštěnin tomu dosti neučinil, má jej viniti na městském právě, a sedláka před pánem. Než jest-li že by pán jeho k tomu povolenie nedal, tomu bude moci odepřítí.

Item: Což se osoby panské aneb rytieřské dotýče, kteráž by v městě pod šosem duom měla: že má a povinen bude ten všecko z toho domu trpěti s tiem městem, v kterémž takový duom sobě kúpil, krom jest-li že by jeho chtěli na který úřad městský vsaditi, toho bude mieti každý vuoli z panského a rytieřského stavuo, kteříž by živnosti a obchodu městských nevedli, to k sobě přijítí neb nechati. A také chtěl-li by jej kto z toho domu neb z čeho ješto by to, což by kaupil, k městu pod šos slušelo, viniti, má tu na tom právě z toho práv býti. Než kterýž by pán neb rytieřský člověk měl v svém domě hospodáře, tehdy ten hospodář na jeho místě to činiti a podniknutí má.

Item: O všecy grunty, kteříž se kněhami městskými pod šos a právo městské zapisují, ješto od starodávna ku právu městskému spravedlivě příslušejí pod šos, totižto o dědiny, lauky, vinice, štěpnice, zahrady, o chmelnice, šafranice, řeky, potoky, hory, lesy, ostrovy, rybníky, luhy, kteříž by pod šos příslušeli, tak jakož se nahoře piše. a ješto by se spravedlivě prokázati mohlo, že pod šos příslušejí.

Item: O všecy svrchky, kteříž pod šos a právo městské příslušejí, krom co by páni a rytieřští lidé svých věcí a svrchkuo v městě a v domích měli.

Item: O příhody městské buďto při osobě aneb při statcích městských, jakožto z krádeže aneb z lúpeže, ktož by koho viniti chtěl po vyznání kterého zločince aneb bez vyznání, nemale naň nějaký duovod, z toho má každý viněn býti na právě svém.

Item: Jest-li pak že by kto z stavu panského aneb rytieřského jakú škodu na osobě nebo na statku komu učiní, aneb pohruožky činil, a naň duovod dostatečný byl, že by v zemi statku neměl a osedlý nebyl; aby ten, komuž by se škoda stala na osobě neb na statku, aneb komuž by na svém místě poručil, mohl toho žádati tu, kdež by jej přistihl, aby byl ctí a věrú zavázán, aby stál a dostál před saudem zemským, kterýž by najprv od toho času na hradě Pražském držán byl kromě zjevných a vyhlášených zhůbcí zemských a osob podezřelých, k těm aby se zachovalo podlé zřízení zemského prvního; neb jim na slib nemá věřeno býti. Než ktož by koli v zlodějství aneb v skutku zlém byl polapen, ten bez saudu buď trestán od toho, ktož by jej polapil, tak jakž o tom prvé zřízení zemské ukazuje.

Než co se vyznání od zločincuv na kohož kolivěk dotýče, ta věc na této mieře státi má: Jest-li že by který zločinec na koho z panského neb rytieřského stavu osobu vyznal, a on o tom věda a chtě po své poctivosti státi, žádal, aby na hrad Pražský byl ten zloděj vydán: tehdy aby se to na královský groš podlé zřízení zemského stalo, a ten zločinec aby na hrad Pražský tím způsobem dodán byl. A kteréhož by město na hrad Pražský takového zloděje vydalo, bude-li chtieti, muož vyslati to město dvě osoby přísežné, kteréž by se jim líbily, z stavu městského, aby při takovém trápení byly, i také při tom, když by konec bráti měl, aby oni k němu mluvití mohli, což by jim potřeba kázala. A též buď z stavu panského neb rytieřského osoba, kteráž by na hrad Pražský kterého zločince vydala, bude tu moci sám býti anebo dvě dobrá člo- věky, aby při tom byli, vyslati.

A také jest-li že by se přihodilo a který zločinec v městě trápen býti měl, a která osoba, buď z panského neb rytieřského stavu, když by jich neb lidí jejich potřeba toho ukazovala, žádala, při tom také býti má, aneb na místě svém dvě dobrá člo- věky vy- slala: tehdy ten jistý z stavu panského neb rytieřského, aneb kohož by tak poslal na svém místě, mají k tomu připuštění býti.

Také ktož by koho zamordoval, každý z hlavy buď viněn na svém právě, tak jakž nález císaře Karla dskami zemskými zapsaný ukazuje.

Item: O lání měštěniní měštěniná: o to na svém právě viniti.

Item: Zhaněl-li by pak pána neb rytieřského člo- věka, aneb že by ho na poctivosti jeho dotekl měštěniní neb obyvatel městský: aby to pán ten neb rytieřský člo- věk skrze osobu svú aneb skrze posly aneb psaním svým purkmistru a konšelóm v tom městě oznámil; a bude-li se ten měštěniní neb města obyvatel, kterého koli stavu, před purk- místrem a konšely k tomu znáti a toho vésti nebude chtieti; aby tu nápravu tomu pánu neb rytieřskému člo- věku na svém právě, jemu samému, aneb kohož by na svém místě poslal, učinil. Pakli by se znal a vésti chtěl, tehdy aby saud městský k sobě toho ne- přijímal, ale s sebe složil; a ten pán, neb rytieřský člo- věk, kterýž by po své poctivosti jíti chtěl, bude moci toho měštěniná neb obyvatele před krále JMt, když by v zemi byl, aneb před saud zemský z toho pohnati. Jest-li že by pak přel ten měštěniní aneb města obyvatel, a ten pán neb rytieřský člo- věk na tom dosti mieti nechtěl: tehdy aby to na toho měštěniná neb obyvatele města dvěma svědky hodnými, aneb chce-li kto více, provedl, že jest to mluvil. A těch svědkuo, kterýchž by k tomu ten, kohož by se dotýkalo, potřeboval, nebude potřebie poháněti; než ktož by toho na nich žádal, mají jemu to svědomí a povinni budú, kterak sú toho v pravdě povědomi, každý z nich listem otevřeným dáti anebo osobně před purkmistrem a konšely bez přísahy seznati: a vedlé původu měštěniní aneb obyvatel městský bude povinen jemu tu ná- pravu při saudu zemském na suché dni najprv příští učiniti i pokutu trpěti; pakli by ten pán neb rytieřský člo- věk od toho měštěniná aneb obyvatele městského před tiem

právem nápravu přijíti chtěl, toho bude mieti vuoli. A k té nápravě, nechtěl-li by sám pan neb rytieřský člověk přijíti, ale na svém místě s mocí bude moci poslati. A v nápravě má jméno toho, kohož by se to hanění dotýkalo, jmenovati. Jest-li že by pak ten měštěnin aneb obyvatel městský těm nahoře jmenovaným svědkóm odpíral: tehdy strany mají o to před saudem zemským státi ty suché dni potom najprv příští, ten pondělí po týchž suchých dnech, anebo po svatém Jeronýmě najprv příští ten pondělí, a svědky ty anebo jiné, kterýchž by potřebovali s obů stran, budou moci vésti, a což by tu nalezeno bylo, podniknúti. A takové stání má býti bez puohonu; a páni súdce zemští mají o to mezi stranami na týž den svrchu jmenovaný, po najprvní při to slyšice, konec učiniti tak a tím spusobem i vším pořádem, jako po puohonu. Co se pak pokuty trestání dotýče, má ten měštěnin neb obyvatel městský trestán býti od purkmistra a konšeluoiv téhož města, z kteréhož by byl, takovým trestáním jako na hradě Pražském.

Item: Což se pak lání o dluhy a peníze dotýče, ta věc stuoť podlé zřízení zemského. Jest-li že by pak kto u koho co vyvěřil a na čas určený nezaplatil, z kteréhož koli stavu, a k takovému kto se znal, jsa napomenut jednú, druhé v slušném času, muož se k němu těmi slovy domlúvati: že jemu tomu dosti neučinil na ten čas, což jemu řekl. Než když zaplatí, to jeho poctivosti nemá nic škoditi. Pak-li by který pán aneb rytieřský člověk, vzdluže se u řemeslníkua a jiných v městě obchodníkua všelikterakých, záplatů by prodléval: tehdy aby na hajtmány aneb na hajtmána toho kraje to vzneseno bylo; a jest-li že by po tom vznesení ten pán nebo rytieřský člověk toho dluhu ve dvů nedělech pořád zběhlých nezaplatil a k němu se znal: tehdy aby jeho věci věřitel mohl obstaviti, a to až do V kop grošuo českých, a nieže po to. Pakli by přel, tehdy aby to naň před hajtmány neb hajtmanem toho kraje, kdež přisedí, provedl; a po pruovodu ve dvů nedělech pořád zběhlých aby ten dluh zaplatil, pod pokutů nahoře položenů. Též z měst, z městěček, ze vsí panských a rytieřských lidí dluhuo dobývati mají. A což se jiných stavuňkua vuobec, krom těchto, dotýče, ti zuostaňte na tom, jakž od starodávna bývalo.

Item: O svěření, ktož by kolivěk co měštěnin neb města obyvateli svěřil aneb schovati dal: ten měštěnin i obyvatel aby z toho na svém právě každému práv byl, což se svrchkua jakýchž koli dotýče, krom majestátua a listuo na peníze a gruntuo svobodných, manských neb zápisných; pakli by měštěninu jakž kolivěk klénot od stříbra, zlata, perel, na hotových penězích aneb šatství jakémž koli svěřen byl, má týž vině býti před purkmistrem a radů téhož města, a oni jemu ve třech měsících pořád zběhlých konec o to učiniti mají; pakli by neučinili, tehdy aby tu osobu měl vuoli k zemskému nebo komornímu saudóm pohnati, kterýž jsa napomenut vrátiti by nechtěl: leč by která strana bezelstně svědkua míti nemohla, podlé práva júce v tom času.

Item: Což se slibuo dotýče, aby to při purkrabském úřadu zuostalo, to což k tomu saudu přísluší; a jiní slibové zuostaňte při tom právě, k kterémuž právu kto přísluší, tak jakž se od starodávna zachovávalo.

Item: O čeled v městě, což měštěnin s měštěninem neb s obyvatelem v městě, kteréhož kolivěk stavu, činiti má, z toho se hledte právem městským, kteráž by čeled v těch domiech šosovních byla. Než o čeled, kteráž by z gruntuoiv zemských svobodných zběhla, tu stuoť při prvním zřízení zemském.

Item: O viny městské v městě, proti komuž by městský člověk co provinil, kromě králi Jeho Milosti provinění, a věcí zemských aneb pokut: ti zuostaňte při právě aneb při úřadu pana podkomořího, a také při výsadách měst Pražských i jiných měst, kterýchž sú od starodávna užívali, kterémuž co náleží, tak jakž od starodávna bývalo.

Item: O kšafy, kdež by se grutuo a věci zemských nedotýkalo.

Item: O nápady, což by se také zemských grutuo a věci nedotýkalo, nežli toliko šosovních věci samých: leč by kto nad to výše jaké výsady od starodávna měl a jich užívali.

Item: O svády městské, svadil-li by se měšténin s měšténinem, o to při právě městském sebe hleďte. Pakli by se svadili pán neb rytířský člověk v městě sami mezi sebou, to zuostaň při právu a zřízení zemském, tak jakož o tom prvé zřízeno jest; a taková věc aby skutečně skrze pány a vládky saudu zemského trestáním byla napravena. Pakli by pán aneb rytířský člověk svadil se s měšténinem: tehdy bude-li chtieti pán aneb rytířský člověk měšténina viniti, aby ho vinil před právem městským; a též je jest-li že by také měšténin pána neb rytířského člověka viniti chtěl, aby ho vinil před saudem zemským neb komorním: kromě což se hanění dotýče, to zuostaň při tom, jakž psáno stojí.

Item: Přechinil-li by který měšténin neb obyvatel městský na gruntích zemských tím skutkem, kterýž by k rozvažování a sauzení saudom zemským spravedlivě náležel, taková věc zuostaň při saudech zemských.

A o tento toliko samý artikul se svolili na témž sněmu, aby toliko tak, jakž v sobě zní, odložen byl, bez újmy jedné každé strany spravedlnosti, až do šesti let najprvé pořád zběhlých.

Item: Jest-li že by ktož kolivěk z panského neb rytířského stavu kterou radu města kterého koli samu viniti chtěl z čeho takového, ještě by věc městská byla a saudom městským náležela: tu dotkne-li se měst Pražských, má radu předešlú před novú radau viniti, tak jakož práva a zřízení krále JMti učiněné ukazuje, a od starodávna toho v užívání byli. Bude-li se pak jiných měst též o ty věci napřed položené dotýkati, tu zuostaň při úradu pana podkomořího řádně přišl ho, a při výsadách jednoho každého města, jakož jest od starodávna bývalo a toho v užívání jsou. Pakli by se dotýkalo osob neb osoby stavu panského neb rytířského, aneb jich lidí, aneb jakýchž kolik věcí, kešto k saudom zemským příslušejí: o takové věci budú moci poháněni býti k saudom zemským, tak jakž jest od starodávna bývalo, totiž purkmistr, konšelé i všecka obec.

Item: Ktož by z panského neb rytířského stavu chtěl purkmistra a radu i všecku obec z čeho viniti, ješto by se věci gruntovní a zemské, a sauduo zemských dvorského a purkrabského nedotýkalo: tehdy aby ten, kdož by viniti chtěl, poslal do města toho, aneb napsal list pod svú pečetí purkmistru a radě téhož města, jest-li k tomu vuole vši obce, co by se jemu stalo? tu tíž purkmistr a konšelé i všecka obec mají odpověď dáti do dvou nedělí pořád zběhlých, zná-li se k tomu obec čili nic. Tehdy ten, ktož by chtěl viniti, má na krále Jeho Milostí takovou věc vzněsti, a před Jeho Milostí Královské osobau zde v zemi, když by v zemi býti ráčil, viniti má. A král JMť má jím o tom konec ve třech měsících po tom vznesení pořád zběhlých učiniti. Pakli by JMť Královská v tom jmenovaném času jím o to konce a místa neudělal: tehdy ten, kohož by se ta věc dotýkala, bude jich moci o to před saud zemský pohnati. A jest-li že by krále JMti v zemi nebylo, tehdy též bude moci o to beze všeho prostředku před saudy zemské je poháněti.

Jiné pak všecky věci mimo tyto položené a těmto podobné, nižší a menší městské, ty též mají sauzeny býti na právě městském, a z nich měšťané a obyvatelé městščí nemají jinam poháněni býti. Též také jiné všecky věci nižší a menší zemské mají při zemských saudích zuostati, což k kterému saudu přísluší.

Item: Což se trhuo dotýče, ti mají býti svobodni v městech i v městečkách, tak aby každý svobodně bez útisku kupovati i prodávati mohl.

Item: O kteréž kolivěk městské věci páni a rytieřstvo měli před saudem městským činiti, tehdy na svém místě každý bude moci s listem mocným poslati.

Nalezli vuobec za právo: Což se svědomí dotýče ke všem saudom zemským, též i k purkrabskému, aby každý pán i rytieřský člověk svědomí k týmž saudom zemským dáti mohl a dal listem zavřeným pod pečeti svau; a ktož by toho svědomie potřeboval, aby to dostatečně tomu pánu neb rytieřskému člověku při puohonu na ceduli, jakého svědomie na něm žádá, sepsané dali. A v tom listu aby tak stálo: že to běže na svú vieru a na svú duši, že jest v pravdě tak, což tu svědčí; a to o každú věc takové listovní svědomí bude moci dáti. Jest-li že by pak kto chtěl svědomí dáti při dskách, aneb při registřích purkrabských neb komorních, tak jakž by měl listem dáti, to bude moci učiniti: kromě když by se cti, hrdla a gruntuo, když by o to puohon byl neb obeslání, aneb z těch tří jedné věci dotýkalo, tu každý povinen bude osobně státi a svědomie dáti při úřadě desk zemských, tak jakž o tom prvé zřízení zemská ukazují.

Item: Konšel v městech královských, kteříž přísežní jsau, též budú moci listem zavřeným pod pečeti městskú svědomie dávatí, vezmauce to, což vyznávají, na tu přísahu, kterúz sú pánu Bohu a králi JMti k úřadu konšelskému učinili: též kromě těch tří nahoře psaných kusuo, cti, hrdla a gruntuo; tu budú povinni osobně stávatí podlé prvního zřízení zemského.

Item: Což se pak za jiných osedlých městských lidí dotýče, takto se v tom všecka, buď města královská krále JMti, panská neb rytieřská zachovatí mají: že v každém městě mají míti písaře městského, člověka dobrého, na své cti dobře zachovalého, kterýž zvláštní přísahu na to učiniti má: napřed pánu Bohu a všem svatým, králi JMti, pánóm Jich Milostem a pánóm rytieřstvu, Pražanóm, a všem městóm i obyvatelóm královstvie Českého: že kteráž svědomie k saudom zemským od měšťan toho města přijímati bude, že v tom tejnost zachová, pod tůž pokutú jako při saudu zemském. A to svědomí takto přijímati má:

Kdož by kolivěk v městě osedlý byl, tomu vydati má přísahu tůž jako při saudu zemském, kterúz oni stojíc a zdvihnúc dva prsty, učiniti mají. Jiným pak v městě neosedlým a kteříž jsú prvé v městě sausedé nebyli, má vydati přísahu, kterúz oni též jako při soudu zemském klečce a položice dva prsty na kříži učiniti mají. A když ten písař taková svědomie přijímati bude, mají při tom dva z konšeluo toho města býti, kdež by takové svědomí dáno býti mělo.

A též také ten, ktož by svědomie toho potřeboval, bude moci s sebau mieti dvě aneb tři osoby, ze stavu panského aneb rytieřského, tak aby ty osoby nahoře dotčené všechny, kteréž by tak při tom byly, to viděly a svědomy toho byly, že se takové svědomie řádně přijímá. A když se tak od písaře přísežného spíše to svědomie: tehdy to svědomie má se zapečetiti hned městskú pečeti, žádnému ohledati nedadúc pod tauž přísahú, a těch pánuov neb dobrých lidí přítomných pečeti jednú nebo dvěma; a hned má dáno býti tomu, kdož toho (k té) potřebě potřebuje. A od takových svědkuo zapsání písaři městskému má dáno býti po dvú groších českých. A jest-li že by pak kto z pánuo aneb z rytieřstva při tom svědomí sám býti nechtěl, tehdy bude moci na svém místě k tomu podlé napřed dotčeného zpuosobu s listem mocným poslati. A pakli by kto z stavuo svrchupsaných toho všeho chtěl dověřiti písaři toho města, při přítomnosti dvú z konšel, toho bude každý mieti vuol. A takové svědomie též bude moci pečeti městskú zapečetěno býti.

Pakliby který pán neb rytieřský člověk potřebovali jakého svědomí z toho města, s kterýmž by městem ve při byl, kteréhož by proti témuž městu potřebovali: jest-li že by toho svědomie nechtěl dáti jich písaři městskému psáti, a v tom sobě něco ob-

těžoval, tehdy bude moci písaře z jiného města královského, panského neb rytieřského, kterýž by na to přísahu měl, vzítí, a tomu sobě podlé napřed psaného zpuosobu ty svědky dáti zapsati. A jest-li že by pak chtěl písaře, kteříž svědomí u desk píší, k tomu vzítí, toho též každý bude vuoli mieti, dadúc tomu písaři to dvoje právo, což se kterému komorníku od úřadu desk do toho kraje dává; a k tomu od svědka zapísání po čtyřech groších českých jemu samému, ktož by takové svědky psal.

A žádný pán, rytieřský člověk, ani město, když by od svých lidí poddaných, a město neb měštěnin od svých spolusauseduo aneb obyvateluo toho města svědomie potřebovali, nemá sobě takového svědomie písaři toho města svého dáti zapisovati, než má jiného písaře vzítí, buďto od desk, neb z města královského, aneb ranského neb rytieřského, a tak to svědomie v přítomnosti dvou neb tří osob z stavu panského neb rytieřského zpuosobiti. Však proto při takové věci ten pořad se zachovati má: ktož by svědomie jakého v týchž dotčených městech potřeboval, má to purkmistru a radě toho města puohonem po komorníku od úřadu desk zemských oznámiti, že potřebuje svědomie osoby jedné nebo více, a jakého od nich svědomie potřebuje. A oni mají toho anebo ty k tomu připraviti, aby jemu svědomie dali zpuosobem nahoře psaným, kromě cti hrdla a gruntuo; a od toho puohonu na město aby tolikéž dáno bylo, jakž od starodávna bývalo. A jest-li že by pak ti svědkové bez puohonu svědčiti chtěli, to budau moci dobře učiniti; a od každé osoby, kteréž by k tomu svědomí potřeboval, má dáno býti od obslání po jednom groši českém.

Těž také potřeboval-li by ktož koli svědomie od lidí sedlských aneb z městeček buď krále JMti panských, rytieřských, aneb k městu kterému příslušejících, i také od lidí duchovních osob z městeček i ze vsí kerýchž koli: ten má toho pána, rytieřského člověka, město neb duchovního člověka pohnati, aby osoby, kteréž v témž puohonu ze jmena postaví, k tomu připravil neb připravili, aby jemu svědčili, co jim o tom vědomo jest, zpuosobem napředpsaným. A při témž puohonu má položiti, jakého svědomie žádá, kromě cti hrdla a gruntuo, jakž se svrchu píše: o to osedlí měšťané budau povinni osobně před úřadem desk zemských stávati a svědomie dávat, přísahu činíce, jako od starodávna bývalo, při dskách zemských stojíc, zdvihna dva prsty. Než což se neosedlých lidí dotýče, ti také o čest, hrdlo a grunty před úřadem desk zemských přísahy klečíc činiti mají, jakož prvé zachovááno bylo.

Také co se svědomie od purkmistra a rady přísežné v kterémž kolivěk městě dotýče: potřeboval-li by jich kto společně k jakému svědomí a na nich toho žádal, aby mu vyznali, ješto by ta věc před nimi v radě zjevně se dála, krom saudu, tu mají společně listem svým, tak jakž často dotčeno, svědomie dávatí; než dotýkalo-li by se kterých osob zvláštních rozdílne, ti mají svědomie dávatí každý zvlášť, jakž prvé položeno. Jest-li že by pak ten, ktož by k svědomí potřebován byl, od purkmistra a konšel aneb od kterého pána neb rytieřského člověka, tež od osoby duchovní aneb od úředníka krále JMti, aneb kterého z svrchupsaných stavuo nebyl k tomu připraven, aby svědomie dal zpuosobem nahořepsaným: tehdy ktož jest takého svědomie potřeboval, jest-li že by který z těch často dotčených stavuo, aneb purkmistr a konšelé to obmeškali, a takového neb takových k svědomí nepřipravili, bude moci jich o to pohnati, a o to k nim podlé zřízení zemského hleděti. Pakli by se purkmistrem a konšely, aneb osobau tau z dotčených stavuo při tom nic neobmeškalo, a toho bezelstnosti kto pokázal, tehdy jim to k škodě býti nemá.

A což se měst zavřených panských a rytieřských i duchovních lidí dotýče: též písaře mieti mají v každém městě, a též při tom při všem se tak v svědomí dávaní vše-likterakým obyčejem, jako jiná královská města, zachovati mají.

Item: Což se svědomie dotýče, kteréž by stav panský a rytieřský stavu městskému

dávati měl, to jim listovní zavřené pod svými pečeti k jich saudóm, když by toho potřebovali a toho na nich žádali, dávati mají, pod týmiž pokutami, jakž oni stavu panskému a rytieřskému jsú povinni dávati, s těmito výměnkami: jest-li že by který z stavu panského aneb rytieřského dal svědomí, byl nařčen od toho, proti komuž by svědomie dával: tehdy při kterémž by se to saudu neb městu přihodilo, purkmistr a konšelé toho práva mají tomu pánu neb rytieřskému člověku a hned ze jmena tu osobu oznámiti, že jest svědomie jeho nařčeno; tehdy ten pán neb rytieřský člověk bude moci o nářek svědomie svého viniti tu osobu před saudem zemským, tím způsobem, jakž zřiezení zemské o nářek cti ukazuje.

Item: Což se piva vaření dotýče, ta věc mezi stavy panským a rytieřským a stavem městským jest odložena až do šesti let od nynějšího času pořád zběhlých, a to bez újmy každé strany vši a všeliké spravedlnosti. Též také všecky záповědi a pokuty proto, aby k městóm a trhóm jich vezeno nebylo, minúti mají, kteréž sú se více z nelibosti nežli z jaké potřeby až do těchto časuv dály.

Což se pak lidí obecních sedlských dotýče při piva na prodaj vaření, to stuoј při nálezu krále Jiřího slavné paměti.

Item: Neprátelé, kteříž jsú aneb by ještě byli, budto ze stavu kterého, aneb osoby které: ti a takoví mají býti a jsú všech nás tři stavuo nerozdílně nepřátelé; a k těm takovým všickni tři stavové máme a povinni jsme i sľubujem se zachovati, tak jakž o tom zřiezení obecní předešlé okazuje.

Item: Nalezli vuobec za právo: Jest-li že by kterýmž koli nepřátelóm zemským, bud to stavu kterého neb osoby, glejtové dáni byli: aby v tom glejtu žádnému takovému, ani jich pomocníkóm žádný koní nedával, neprodával a nesměňoval, ani puojčoval, ani zbroje, ani braní všelijaké, též ani peněz, a pod žádným vymyšleným obyčejem jich jinak nijakž nefedroval, leč jídlem neb pitím, bud za peníze neb darmo, toho vuoli každý měj; než jiným ničímž, ani radau, pod pokutu cti, hrdla ztracení, a to po dnešní den.

Item: Což se ručnic dotýče, ode všech tři stavuo takto jest svoleno: aby žádná osoba z žádného stavu, též také i žádný člověk obecní s žádnú ručnicí nejezdil a nechodil více, bud to v městech, v městěčkách, ve všech, ani po cestách a silnicích, a to konečně do vánoc nejprv příštích. Pakli by kto z kteréhož koli stavu anebo i člověk sedlský a obecní po vánocech byl postižen, an s jakú ručnicí jede anebo jde, k tomu každému má saženo býti jakožto k člověku lotrovskému a ve zlém podezřelému, kterýž práva užítí nebude moci. Než pro potrebu války ručnice všickni lidé všech stavuo mítí mohú v svých domích, tak aby takovým nepřátelóm takovými ručnicemi odpírati a odolávati mohli.

Item: Což se staných práv dotýče před vymazáním té sľuvy prvé mezi stavy učiněné, taková stáná práva mají při rozsudku slavné paměti krále JMti zuostati, a při sněmě najprv příštím a budícím v to se má vzhlednúti a na místě postaviti, podlé toho rozsudku krále JMti, osobami k tomu ze všech tři stavuo volenými a vybranými.

Item: Což se práva dotýče, budto při puohoních, tak jakž jest túto sľuvú nyní sľuveno a zavřino, aneb při práva vedení: to bud všem osobám i jedni každé osobě svobodné, kteréhož koli stavu, jednostajně, tak aby jedna každá osoba z kteréhož koli stavu překážky v tom neměla, než aby tu svobodu měla poháněti, z čehož přísluší, podlé této sľuvy nynější, o také právo vésti a dovesti, tak jakž od starodávna bývalo.

Item: Z těch ze všech zápisuo postranních, kteříž sú v těchto ruoznicích mezi stavy a stavem učiněni, všickni tři stavové i také stav každý se propauští. Než při zápisích